

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра країнознавства та туризму

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПОЛІТИЧНА ГЕОГРАФІЯ

для студентів

галузь знань

10 – Природничі науки

(цифра і назва)

спеціальність

106 – Географія

освітній рівень

бакалавр

освітня програма

урбаністика та міське планування

вид дисципліни

вибіркова

Форма навчання

денна

Навчальний рік

2021/2022

Семестр

6

Кількість кредитів ECTS

3

Мова викладання, навчання
та оцінювання

українська

Форма заключного контролю

залік

Викладач: **Стафійчук Валентин Іванович**, кандидат географічних наук, доцент кафедри
країнознавства і туризму

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2021

Розробник: **Стафійчук Валентин Іванович**, кандидат географічних наук, доцент кафедри
країнознавства та туризму

ЗАТВЕРДЖЕНО

Зав. кафедри країнознавства та туризму

(Ольга ЛЮБИЦЕВА)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Протокол № 1 від «30» серпня 2021 р.

Схвалено науково-методичною комісією географічного факультету

Протокол від «30» серпня 2021 року № 6

Голова науково-методичної комісії

(підпис)

(Наталія КОРОГОДА)

(прізвище та ініціали)

« _____ » _____ 20__ року

ВСТУП

1. Мета дисципліни – ознайомлення студентів з еволюцією політичної географії, джерельною та актуальною науково-методологічною базою науки; сучасними науковими концепціями, теоріями, підходами до вивчення елементів територіально-політичних систем; політичними процесами та явищами, що відбуваються в територіально-політичних системах різного рівня, у т. ч. з використанням комплексу міждисциплінарних даних. На цій основі підготовка студентів до розв’язання складних спеціалізованих задач та практичних проблем політико-географічного спрямування, що характеризуються комплексністю та із застосуванням сучасних теорій і методів дослідження як у процесі навчання, так і в майбутній професійній діяльності

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. Успішне опанування дисциплін «Географія світу: міста і регіони», «Історична географія».
2. Знання теоретичних основ суспільної і соціальної географії, соціально-політичних студій.
3. Володіння навичками аналізу, синтезу, моделювання ситуації, прогнозування, порівняння та іншими методами суспільно-географічних досліджень.

3. Анотація навчальної дисципліни: Надається інформація про етапи становлення і внесок окремих зарубіжних та вітчизняних дослідників у формування теоретико-методологічної бази політичної географії; еволюцію парадигм, теорій і концепцій науки. Розкривається сучасна структура політичної географії. Аналізуються політико-географічні аспекти глобалізації та структура сучасної політичної карти світу. Суверенна держава розглядається як цілісна територіально-політична система. Висвітлюються наукові підходи політико-географічного вивчення державної території, кордонів, політико-географічного положення, внутрішньої геопросторової будови, столиці. Розглядаються загальні риси політичної географії України та світу.

4. **Завдання дисципліни** полягає у набутті глибоких теоретичних і прикладних політико-географічних знань завдяки ознайомленню студентів з історією формування і сучасним станом джерельної та теоретико-методологічної бази політичної географії, її різносторонніми проблемами та розумінні і власному осмисленні основних світоглядних концепцій і принципів у навчанні і майбутній професійній діяльності (ЗК-3). У результаті вивчення дисципліни студенти повинні отримати вичерпні знання про державу та інші територіально-політичні системи як об’єкт дослідження політичної географії на різних просторово-часових рівнях; знати понятійно-термінологічний апарат науки та доцільно і критично використовувати його, як і концепції, теорії, ідеї, парадигми політичної географії для пояснення явищ і процесів на різних просторових рівнях (ФК-7) та застосовувати її базові знання при вивченні складових географічної оболонки (ФК-2); сучасне політико-географічне положення та позиціонування України; співвідношення політичних сил та їхні ключові цілі в Україні та світі. Студент має закріпити не лише здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, а й застосовувати знання і розуміти основні характеристики, процеси, склад політичної сфери суспільства; усвідомлювати та реалізовувати свої права і обов’язки як члена суспільства та цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства, необхідність верховенства права, прав і свобод людини (ЗК-1).

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність*)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	Етапи становлення науки та еволюцію парадигм, теорій і концепцій політичної географії; понятійно-термінологічний апарат науки	лекція, семінар, самостійна робота	бліц опитування, виступи на семінарах, тематичні контрольні роботи, перевірка номенклатури, залік	до 3%
1.2	Внесок зарубіжних представників у розвиток політичної географії	лекція, семінар, самостійна робота		до 3%
1.3	Історію розвитку політичної географії в Україні та Київському національному університеті імені Тараса Шевченка	лекція, семінар, самостійна робота		до 3%
1.4	Методологічні засади політичної географії	лекція, семінар, самостійна робота		до 3%
1.5	Поняття електоральної географії, типи виборчих систем, чинники електоральних уподобань виборців	лекція, семінар, самостійна робота		до 3%
1.6	Поняття територіально-політичної системи, підходи до типології ТПС	лекція, семінар, самостійна робота		до 3%
1.7	Вплив глобалізації та супутніх їй процесів по політичну сферу суспільного життя	лекція, семінар, самостійна робота		до 3%
1.8	Складові сучасної політичної карти світу та окремих історико-географічних регіонів, їх політико-географічні характеристики	лекція, семінар, самостійна робота		до 3%
1.9	Основні політико-географічні типології та класифікації держав, державної території, кордонів, столиць, політичних режимів	лекція, семінар, самостійна робота		до 3%
1.10	Географію конфліктів на політичній карті світу; передумови, учасників, перебіг і перспективи вирішення найвідоміших конфліктів	лекція, семінар, самостійна робота		до 3%
1.11	Співвідношення політичних сил в Україні та ключових регіонах і державах світу	лекція, семінар		до 5%
1.12	Основи політичної географії України та історико-географічних регіонів світу	лекція, семінар, самостійна робота		до 5%
2.1	Визначати внесок окремих	семінар	виступи на	до 5%

	представників у становлення теоретичної та методологічної бази політичної географії; чітко і критично використовувати терміни, теорії, концепції науки для пояснення явищ і процесів на різних просторових рівнях		<i>семінарах, реферат, тематичні контрольні роботи, перевірка</i>	
2.2	Аналізувати наукову, статистичну і науково-популярну джерельну базу та застосовувати методи наукових досліджень для вирішення наукових і практичних завдань політико-географічного характеру	<i>семінар</i>	<i>номенклатури, залік</i>	<i>до 5%</i>
2.3	Застосовувати наукові підходи до вивчення державної території, кордонів, внутрішньої геопросторової будови держави	<i>семінар</i>		<i>до 5%</i>
2.4.	Проводити типології та класифікації об'єктів дослідження за політико-географічними ознаками	<i>семінар</i>		<i>до 5%</i>
2.5	Визначати сучасні роль і політико-географічне положення України та окремих ТПС, у т. ч. із застосуванням методу графів	<i>семінар</i>		<i>до 5%</i>
2.6	Визначати взаємозв'язок сучасних політико-географічних проблем держави з етапами формування її державної території, становленням політичної карти світу та сучасними політико-географічними процесами.	<i>семінар</i>		<i>до 5%</i>
2.7	Вільно орієнтуватися по політичній карті світу та історико-географічних регіонів	<i>семінар</i>		<i>до 5%</i>
2.8	Чітко ідентифікувати і досліджувати певну політико-географічну проблему, процес або явище на різних просторово-часових рівнях	<i>семінар</i>	<i>виступи на семінарі, залік</i>	<i>до 5%</i>
3.1	Участь в обговореннях певних політико-географічних проблем, груповий пошук їх вирішення та вироблення практичних навиків проведення групового дослідження	<i>лекція, семінар, дискусія</i>	<i>участь в дискусіях та бесідах</i>	<i>до 10%</i>
3.2	Усвідомлення себе членом громадянського суспільства, складовою полікультурної спільноти з дотриманням відповідних норм і моральних цінностей	<i>семінар, дискусія</i>		
4.1	Обґрунтування власного бачення проблем і перспектив ТПС України, окремих держав і регіонів світу та розуміння особистої відповідальності за прийнятті рішення	<i>семінар, дискусія</i>	<i>участь у дискусіях, есе, реферат, залік</i>	<i>до 10%</i>
4.2	Виявлення державницької і	<i>лекція, семінар,</i>		

громадянської позиції при вирішення політико-географічних проблем; відстоювання при цьому цінностей демократичного суспільства та своїх прав і свобод	дискусія		
---	----------	--	--

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни (код) Програмні результати навчання (назва)	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	1.7	1.8	1.9	1.10	1.11	1.12
1. Використовувати інформаційні технології, картографічні та геоінформаційні моделі в галузях предметної області географічних наук (ПРН-4)				+								
2. Визначати основні характеристики, процеси, історію і склад географічної оболонки (ПРН-6)								+	+			
3. Застосовувати моделі, методи і дані природничих і суспільних наук, інформаційних технологій тощо при вивченні формування і розвитку об'єкта і процесів географічної оболонки (ПРН-7)	+	+	+		+						+	
4. Аналізувати склад та будову природно- і суспільно-географічних об'єктів і систем (відповідно до спеціалізації) на різних просторово-часових рівнях (ПРН-10)						+				+	+	+
5. Впорядковувати і узагальнювати матеріали польових і лабораторних досліджень, інтегрувати їх від спостереження до розпізнання, синтезу і моделювання (ПРН-11)				+						+		
6. Знати і пояснювати зміни в географічній оболонці з позицій концепції сталого розвитку (ПРН-15)							+					
7. Втявляти державницьку і громадянську позицію у професійній діяльності, використовувати комунікативні навички і технології, ініціювати запровадження методів комунікативного менеджменту на практиці, вміти реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства (ПРН-16)												

Результати навчання дисципліни (код) Програмні результати навчання (назва)	2.1	2.2	2.3	2.4	2.5	2.6	2.7	2.8	3.1	3.2	4.1	4.2
1. Використовувати інформаційні технології, картографічні та		+			+				+			

геоінформаційні моделі в галузях предметної області географічних наук (ПРН-4)												
2.Визначати основні характеристики, процеси, історію і склад географічної оболонки (ПРН-6)		+										
3.Застосовувати моделі, методи і дані природничих і суспільних наук, інформаційних технологій тощо при вивченні формування і розвитку об'єкта і процесів географічної оболонки (ПРН-7)	+		+		+						+	
4.Аналізувати склад та будову природно- і суспільногеографічних об'єктів і систем (відповідно до спеціалізації) на різних просторово-часових рівнях (ПРН-10)						+	+	+				
5.Впорядковувати і узагальнювати матеріали польових і лабораторних досліджень, інтегрувати їх від спостереження до розпізнання, синтезу і моделювання (ПРН-11)				+					+			
6.Знати і пояснювати зміни в географічній оболонці з позицій концепції сталого розвитку (ПРН-15)											+	
7.Втявляти державницьку і громадянську позицію у професійній діяльності, використовувати комунікативні навички і технології, ініціювати запровадження методів комунікативного менеджменту на практиці, вміти реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства (ПРН-16)										+		+

7.1.7. Схема формування оцінки: рівень досягнення всіх запланованих результатів навчання визначається за результатами роботи на семінарах, написання двох тематичних контрольних робіт, бліц-опитувань, здачі номенклатури, виконання індивідуальних робіт (реферат, есе) та заліку.

Питома вага результатів навчання у підсумковій оцінці за умови її опанування на належному рівні така:

- ✓ результати навчання – **1.1 – 1.10 (знання)** - до 3% за кожен;
1.11-1.12 (знання) – до 5% за кожен;
- ✓ результати навчання – **2.1-2.8 (вміння)** - до 5% за кожен;
- ✓ результати навчання – **3.1-3.2 (комунікація)** - до 10%;
- ✓ результати навчання – **4.1-4.2 (автономність та відповідальність)** - до 10%.

7.2.Форми оцінювання студентів:

Семестрове оцінювання:

1. Семінари (РН 1.1-4.2) – 10 балів / 6 балів
2. Тематичні контрольні роботи (тест + відкриті запитання) (РН 1.1-2.8) – 20 балів / 12 балів
3. Здача номенклатури (РН 1.8-1.10, 1.12, 2.4, 2.7, 2.8) – 10 балів / 6 балів
4. Есе (РН 2.8-3.2) – 5 балів / 3 бали
5. Реферат (РН 2.1-2.7, 4.1-4.2) – 10 балів / 6 балів
6. Бліц-опитування (РН 1.1.-1.12) – 5 балів / 3 бали

Підсумкове оцінювання у формі заліку. Залік проводиться в письмовій формі у вигляді розгорнутих і тестових завдань. Залік здають лише ті студенти, які впродовж семестру не набрали 60 балів.

Максимальна кількість балів на заліку – **40 балів**, **мінімальна** кількість балів, які додаються до семестрових – **24 бали** (60% від максимальних балів, що відводяться на залік). У випадку коли студент на заліку набрав менше вказаної кількості балів вони не додаються до семестрової оцінки (незалежно від кількості балів, отриманих під час семестру), в екзаменаційній відомості у колонці “бали за залік” ставиться “0”, а в колонку «результуюча оцінка» переноситься лише кількість балів, отриманих під час семестру.

	Семестрова кількість балів	Залік	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	36	24	60
Максимум	60	40	100

Умови допуску до підсумкового заліку: *Ті студенти, які набрали впродовж семестру меншу кількість балів ніж критично-розрахунковий мінімум – 20 балів, до складання заліку не допускаються.* Рекомендований мінімум для допуску до заліку – 36 балів: при цьому студент має прийняти участь хоча б у одному семінарі, здати номенклатуру, написати обидві контрольні роботи, есе та реферат.

7.3. Організація оцінювання:

У курсі передбачено дві змістових частини. Заняття проводяться у формі лекцій та семінарів, передбачені індивідуальні та групові завдання з політико-географічної проблематики. Завершується дисципліна складанням заліку.

Упродовж семестру після завершення відповідних тем (див. тематичний план дисципліни) проводяться тематичні контрольні роботи (перша включає теми 1-5, друга – 6-11). Тематичні контрольні роботи проводяться у формі тестів та відкритих запитань і покликані виявити знання і навички отримані при опануванні відповідних тем. На лекціях та семінарах для виявлення рівня засвоєння відповідних знань впродовж семестру проводяться бліц-опитування, які у підсумку формують до 5 балів (підсумковий бал – середнє арифметичне усіх опитувань, кожне з яких оцінюється у 5 балів). Семінари проходять згідно робочої навчальної програми за передбаченим розкладом і планом. За активність на семінарах студент може отримати до 10 балів (не менше двох відмінних виступів). Частина часу, що відведена на семінари, передбачає перевірку номенклатури політичної карти. Ці роботи виконуються і здаються день в день за попередньо поданим графіком. Сумарно за них студент може набрати до 10 балів (по 2,5 бали за кожен номенклатурний регіон).

Самостійна робота покликана виявити знання, вміння, комунікації та автономність і передбачає виконання індивідуальних завдань, обговорення актуальних питань політичної географії, аналіз світоглядних концепцій, наративів та дискурсів. Це передбачає:

- написання есе на запропоновану тематику (до 5 балів);
- підготовка і здача реферату на певну політико-географічну проблематику (до 10 балів).

7.3.Шкала відповідності оцінок

Зараховано / Passed	60-100
----------------------------	---------------

Незараховано / Fail	0-59
----------------------------	------

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЗАНЯТЬ

№ теми	Назва теми	Кількість годин		
		лекції	семінари	самостійна робота
Тематична частина 1. Історична та теоретична політична географія. Політична карта світу				
1.	Вступ. Тема 1. Історія розвитку політичної географії	2	2	5
2.	Тема 2. Теоретичні основи політичної географії	2		5
3.	Тема 3. Основи електоральної географії як складової політичної географії.	2	2	5
4.	Тема 4. Сучасна політична карта світу та її складові.	4		5
5.	Тема 5. Міжнародні конфлікти та перспективи політичної карти світу.	2	2	5
Тематична частина 2. Функціональна та регіональна політична географія				
6.	Тема 6. Суверенна держава як цілісна територіально-політична система та її ознаки.	2	2	5
7.	Тема 7. Територія держави.	2		4
8.	Тема 8. Кордони держави.	2	2	5
9.	Тема 9. Політико-географічне положення держави та сучасна система світовлаштування.	2		5
10.	Тема 10. Внутрішня геопросторова будова держави. Столиця.	2	2	5
11.	Тема 11. Політична географія України.	2		5
	Всього	24	12	54

Загальний обсяг – 90 год., в тому числі:

Лекцій – **24 год.**

Семінари – **12 год.**

Самостійна робота – **54 год.**

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА:

ОСНОВНІ

1. Дністрянський М.С. Політична географія та геополітика України: Навч. посібн. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010.
2. Політична географія та геополітика: Навч. посібник. За ред. Б.П. Яценка. К.: Либідь, 2007.
3. Стафійчук В.І. Політична географія світу: Навч. посібник. Херсон: ОЛДІ-Плюс, 2019.
4. Трохимчук С.В., Федунь О.В. Політична географія світу: Навч. посібник. К.: Знання, 2007.
5. Agnew, J. A. Making Political Geography. London: Arnold, 2002.

ДОДАТКОВІ

1. Аджемоглу Д., Робінсон Дж. Чому нації занепадають . К.: Наш формат, 2017. 440 с.
2. Атлас світу. К.: ДНВП «Картографія», 2006.
3. Глобальні зміни світу – 2025. Доповідь Національної розвідувальної ради США. Львів: Літопис, 2010.
4. Гольцов А. Г. Політична географія: Навч. посібник. К.: МАУП, 2007. 256 с.
5. Гелд Д., МакГрю Е., Голдблатт Д. та ін. Глобальні трансформації: Політика, економіка, культура. К.: Фенікс, 2003.
6. Данниген Ф. Дж., Бэй О. Самые горячие точки XXI века. Как будут развиваться события. М.: Эксмо, 2014.
7. Дністрянський М.С. Геополітика: Навч. посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011.
8. Дубович І.А. Країнознавчий словник-довідник. К.: Знання, 2008
9. Жук П., Мазур Н., Соломонюк Р., Турчак Р. Етнополітична карта світу XXI століття: Методичний і предметний коментарі. Тернопіль: Мандрівець, 2000.
10. Кіссінджер Г. Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті. К.: Наш формат, 2017. 320 с.
11. Колосов В., Мироненко Н. Геополитика и политическая география: Учебник. М., 2001.
12. Лажнік В. Й., Корольова Л.Л. Невизнані державні утворення як об'єкти сучасної політичної карти світу. Наук. вісн. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Географічні науки. 2008. № 1. С. 202-211.
13. Наїм М. Занепад влади: Від владних кабінетів до полів битви й церков, а потім і до держави, або чому сьогодні бути при владі означає зовсім інше, ніж колись. К.: Форс Україна, 2017. – 448 с.
14. Стафійчук В., Денисенко О. Суспільно-географічні чинники та наслідки перенесення столиць у XX столітті. Економічна та соціальна географія. Вип. 55, 2005.
15. Стафійчук В. І. Вплив глобалізації на політичну сферу суспільного життя / Світове господарство в умовах глобалізації: Монографія. К.: ВПЦ «Київський університет», 2004.
16. Стафійчук В. І. Сучасне регіональне політико-географічне положення України. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Географія. 2017. №3(68)/4(69). С.139-144.
17. Huntington S. The Third Wave. Huntington – Norman: Oklahoma University Press, 1991.